

ğu Aya Dimitri Manastırı ve Pandanassa Manastırı'nın mülklerini koruduğuna işaret eder. XVII. yüzyılda Mezistre kazasının köylerinde mahalfî nüfusun büyük kısmı İslâmlaşmıştır. Nitekim 1128 (1716) tahririne göre doksan köyde 508 müslüman hâne mevcuttu. Yine XVII. yüzyılın ilk yarısında kazada zengin fresk resimlerle süslenmiş önemli sayıda âbidevî kiliseler inşa edilmişti. Bu kiliseler arasında Chrysa-fa köyünün Aya Dimitri ve Panaya kiliseleriyle (1641) Aya Saranda Manastırı (1620'-de inşa edilmiştir) büyüklük ve güzellik itibarıyla öne çıkar. Bütün bunlar Osmanlılar'ın hoşgörüsünün birer yansımasıdır.

1127'den (1715) sonra Mezistre hızlı bir şekilde eski durumuna kavuştu. 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşları sırasında 1770'te Orloff kardeşler kumandasındaki Rus güçleri ve Rum çeteciler Mora'nın güneyini işgal edip Mezistre'yi ele geçirdiler ve müslüman katliamına giriştiler. Şehir bu olaylar dolayısıyla ağır bir darbe aldı, fakat sonra yeniden toparlandı. 1798-1799'da Fransız seyyahı François Pouqueville, 15.000 ile 18.000 arasında olan şehir nüfusunun 9-10.000'ini Rumlar'ın, 5-6000'ini Türkler'in ve 2000'ini yahudilerin oluşturduğunu yazar. Mezistre'nin kısa bir zamanda bütün Mora'nın en kalabalık ve en zengin şehri olacağını söyler. Pouqueville özellikle çarşıda bulunan oldukça emniyetli, kalabalık tüccarların sıkça gidip geldiği büyük bir handan bahseder. Rum isyanından kısa bir süre önce Maximilian Thielende Mezistre'yi Mora'nın en önemli ve kalabalık şehri olarak anlatır ve orada birçok cami, eğitim kurumu, imarethâne, han ve halka hizmet için yapılmış diğer pek çok vakfın bulunduğunu ifade eder. Ayrıca Mezistre'de 2000 hânenin mevcut olduğunu ve çelik işleri, pamuk endüstrisi, özellikle de ipekli üretimiyle geçinen 16-18.000 nüfusun yaşadığını belirtir. 1805'te İngiliz seyyahı William Martin Leake, yılda her biri 48 okka gelen 10.000 fıçı zeytinyağı ve 25.000 okka ipeğin Tunus'a, Avrupa'ya ve İstanbul'a yollandığını kaydeder. Osmanlı idaresinin son yıllarına ait şehirle ilgili ayrıntılı ve güzel bir tasvir 1812'de Otto Magnus von Stackelberg tarafından yapılmıştır. Ona göre dağların eteklerine Türkler'in inşa ettiği modern zamanlardaki Mezistre hâlâ Mora'daki en önemli şehirlerden biriydi.

Rum isyanı sırasında Mezistre'deki müslüman nüfus azaldı ve 1825'te şehir Kavalalı İbrâhim Paşa idaresindeki Mısır ordusu tarafından ateşe verildi. Savaşın

Mezistre'nin
1812 yılında
Otto Magnus
von Stackelberg
tarafından
çizilen
gravürü
(Machiel
Kiel arşivi)

ardından yeni Yunan hükümeti geri kalan şehir sakinlerini Lakedemonia (Lacedaemonia) ovasının 6 km. aşağısında 1831-1834 yılları arasında yeni kurulan Sparta'ya gönderdi. Bu tarihten beri bölgenin (Lakonia idarî bölgesi) merkezi Sparta olup Mezistre bir "hayalet şehir" halindedir. Günümüzde tamamen terkedilmiş olan ve önemli turist akımına uğrayan Mezistre'nin Osmanlı geçmişi ya önemsenmemekte ya da unutulmaktadır. Bizans ve Osmanlı dönemi kilise ve manastırlarının yanı sıra despot sarayı ve XVI. yüzyıla ait birçok ev çatisız harabeler olarak zamanımıza kadar gelmiştir. Evliya Çelebi'nin zikrettiği Çarşı Camii'nin halen 3 m. yüksekliğindeki duvarları ayakta durmaktadır. Yakınındaki hamam da kubbesiz bir harabe olarak bugüne ulaşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, TD, nr. 367, 603; TK, TD, nr. 15, 20, 24; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VIII, 341-345; F. C. H. L. Pouqueville, *Voyage en Morée à Constantinople*, Paris 1805, I, 168-182; M. F. Thielen, *Die Europäische Türkei, Ein Handwörterbuch für Zeitungsleser*, Wien 1828, s. 185-186; W. M. Leake, *Travels in the Morea*, London 1830, I, 126-133; Hammer, GOR, VI, 356-357; O. M. von Stackelberg, *La Grèce, vues pittoresques et topographiques*, Paris 1834, tür.yer.; G. Finley, *Greece under Ottoman and Venetian Domination*, London 1856, s. 308-311; W. Miller, *The Latins in the Levant: A History of Frankish Greece (1204-1566)*, London 1908, s. 444-452, 467-468; A. Struck, *Mistra, eine Mittelalterliches Ruinenstadt*, Wien - Leipzig 1910, tür.yer.; G. Millet, *Monuments byzantins de Mistra*, Paris 1920, tür.yer.; Fr. Babinger, *Mehmed der Eroberer und seine Zeit*, München 1953, s. 184-190, 252-253; S. Runciman, *Mistra, Byzantine Capital of the Peloponnese*, London 1980, tür.yer.; S. Lauffer, *Griechenland, Lexikon der historischen Stätten*, München 1989, s. 437-439; J. V. A. Fine, *The Late Medieval Balkans*, Ann Arbor 1987, s. 564-568; A. K. Orlandos, "Tà palátia kái ta spítia tou Mistra", *Archelon tón Vyzantinôn Mnímeion tis Elládos*, III/1, Athens 1937, s. 1-114; Semavi Eyice, "Yunanistan'da Türk Mimarî Eserleri", *TM*, XII (1955), s. 214-217; Nejat Göyünç, "Mora'da Osmanlı-Türk İnşa Faaliyetleri", *GDAAD*, I (1972), s. 14.

MACHIEL KIEL

MEZMÛR

(مزموّر)

Ahd-i Atîk'te Hz. Dâvûd'a ve başkalarına nisbet edilen, İslâm âlimlerince Zebûr'a tekabül ettiği kabul edilen ilâhî, dua ve münâcâtlara verilen ad (bk. AHD-i ATİK; ZEBÛR).

MEZRAA

(مزروعہ)

Ziraat yapılan küçük toprak parçasını ifade eden bir terim.

Arapça'da zer' (zirâ'at) kökünden türeyen ve "ekilen yer, tarla" anlamına gelen kelime Osmanlılar'da sürekli bir yerleşim yeri olmayan, ekinlik olarak kullanılan küçük toprak parçalarını niteleyen malî bir terim özelliği kazanmıştır. Osmanlı döneminde bu tür ziraat alanları zamanın şartlarına ve bölgelerin coğrafi yapısına göre farklı hususiyetler göstermiştir. Osmanlı tahrir kayıtları mezraanın, etrafındaki tarlalarla çok defa terkedilmiş (hâlî) köy yerleri olduğuna işaret eder. Osmanlı kanunnâmeleri ise bir yerin müstakil mezraa olduğunun belirlenmesinde o yerin harabesi, suyu ve mezarlığının olması gibi şartları öne çıkarır (Barkan, s. 133). Bu şartlara bazı kayıtlarda içinde değirmen bulunması da eklenir. Ancak bir mezraa için belirtilen bu özellikler genel bir durumu yansıtır, bu tarife uymayan yerler de görülür. Nitekim pek çok mezraada herhangi bir yerleşim izine rastlanmaz. Bazıları ise içinde az sayıda nüfus barındırabilir. Bütün bu hususlar mezraaların farklı özellikler taşıdığını gösterir.

Her mezraa kır kesimindeki köyler gibi hususi bir isme sahiptir. Mezraa adlarında dikkati çeken en önemli özellik bazılarının "bey tarlası", "eğri pınar", "karaca kuyu", "ulu dere", "yalnız ağaç" örneklerle-

rinde olduğu gibi birleşik bir isimle belirtilmiş olmasıdır. Birleşik isimler içinde yer alan “hisar”, “vıran” ve “ören” gibi kelimeler bu mezraaların daha çok terk edilmiş bir kale veya köy yeri olduğuna işaret eder. Ancak burada mezraa olarak geçen yerin terk edilmiş kale yahut köyün asıl yeri değil oranın etrafında ziraat yapılan topraklar olduğu açıktır. Bunun dışında pek çok mezraa, doğrudan doğruya o mezraanın ilk sahiplerinin veya o bölgeyi ilk ziraata açan kimselerin adlarıyla bilinirdi. Bazıları da bulunduğu yerin tabii özelliğini yansıtan adlar taşırdı. Bir kısmı ise artık yarı göçebe yahut yarı yerleşik bir hayat yaşayan ve az da olsa kışlak mahallerine yakın yerlerde tarımla uğraşan konar göçer grupların adlarıyla anılırdı.

Osmanlı tahrir kayıtlarında genellikle mezraaların ortaya çıkışı terk edilmiş köy yerlerine bağlanır. Bu durum mezraaların doğuşunda savaşlar, karışıklıklar, salgın hastalıklar ve vergi toplanması esnasındaki anlaşmazlıklar gibi sebeplerle geçici veya sürekli olarak terk edilmiş köy yerlerini ön plana çıkarır. Bunun yanında XVI. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nde nüfusun hızla artması, bu sebeple yeni ziraat alanlarına ihtiyaç duyulması bu tip toprak parçalarının artmasına zemin hazırlamıştır. Bu gibi yerler tekrar ziraata açıldığında ekim yapanlara hüccetle tapu vergisi karşılığı verilmekteydi.

Osmanlı döneminde Anadolu'daki mezraa sayısı giderek artış gösterdi. 906'da (1500-1501) Lârende (Karaman) kazasında kırk yedi mezraa mevcuttan bu sayı 948'de (1541) yetmiş beşe çıkmıştı. Aynı şekilde Çemişkezek sancağında XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde az sayıda mezraa varken 948'de (1541) 135 mezraa bulunuyordu. Osmanlı devrinde mezraa sayısında bir artış olmasına rağmen bu artış özellikle Anadolu'da çeşitli kaza ve sancaklardaki köy sayısının çok altında kalıyordu. Nitekim 906'da (1500-1501) Lârende kazasında 165 köye karşılık kırk yedi mezraa, 937'de (1530-31) Kütahya sancağında 1252 köye karşılık 307 mezraa ve Ankara sancağında 741 köye karşılık 339 mezraa vardı. Ancak bu sayı dağlık bölgelerde daha farklı bir seyir göstermekteydi. 1005'te (1597) Safed sancağında 610 mezraaya karşılık 282 köy mevcuttu. Anlaşıldığı kadarıyla bu durum bölgenin dağlık olmasından ve buna paralel olarak ekim alanlarının küçük parçalar haline gelmesinden doğmaktaydı.

Mezraalar bir tarım alanı olduğu için genelde çevrede yer alan köyler tarafından ekilmekteydi. Dolayısıyla bunların önemli bir kısmı bir köye bağlı olarak kaydedilirdi. Bundan başka bazı mezraalar yakın bulundukları köy veya köyler dik-kate alınarak (der-kurb-i karye, der-nezd-i karye, der-mâbeyn-i karye gibi) zikredilirdi. Bir kısım mezraalar ise hangi köye bağlı olduğu belirtilmeksizin sadece adlarıyla kaydedilebilirdi. Bazı mezraalar birkaç köyün ahalisi tarafından kullanılabildi. Buna karşılık bir köy halkının birden fazla mezraada ziraat yaptığı da vâki idi. Herhangi bir köye bağlı olduğu belirtilmeyen mezraaların ise daha ziyade çevre köylerin uzağında yer aldığı ve dışarıdan gelenler yahut konar göçerler tarafından ekildiği anlaşılmaktadır.

Bir ekim alanı olarak mezraalar aynı zamanda bir vergi ünitesi olduğundan tahrir defterlerine kaydedilirdi. Tahrir yapılırken bazı mezraaların büyüklükleri ve sınırları da verildi. Bu büyüklükler muhtemelen tahrir eminlerinin tercihi ne veya o bölgede kullanılan ölçü birimine göre bazan “çiftlik”, bazan da “dönüm” olarak yazılmıştır. Mezraaların büyüklükleri bölgenin toprak verim durumu ve coğrafi özelliğine göre bir değişim göstermiş olmalıdır. XVI. yüzyılda Hamîd sancağında mezraaların büyüklüğü bir iki çiftlik ile on-on beş çiftlik arasında değişmekteydi. Mezraaların bu büyüklüğünün “çiftlik”, “zemin” ve “kıt'a” gibi adlar altında kullanılan toprak parçalarından daha geniş olduğu söylenebilir.

Mezraalarda yetiştirilen tarım ürünlerinden alınan vergiler tahrir defterlerinde “hâsıl” adı altında kaydedilirdi. Bazı mezraaların hâsılı orada ziraat yapan köyün vergi hâsılatı içinde yazılırdı. Bu durum, hem köy ahalisinin mezraada ziraat yapmasından hem de muhtemelen mezraanın o köye çok yakın olmasından ileri geliyordu. Hâsıl çok defa toplam bir rakam halinde veriliirdi. Bunun yanında bazı mezraalarda toplam hâsılın hangi ürünlerden meydana geldiği kalem kalem belirtilirdi. Mezraalarda genelde tarıma dayalı ürünler yanında nâdir de olsa bazan “bağ, âsiyâb” (değirmen) gibi vergi kalemlerine de rastlanır. Hatta çok yaygın olmakla beraber bazı mezraalarda “ganem” (ağnam) vergisinin görünmesi oralarda hayvancılığın yapıldığının bir işaretidir.

Mezraanın vergi gelirinin tamamı çok defa bir timar sahibine veriliirdi. Bu gelirin “hisse” adı altında iki veya daha fazla kimseye tahsis edildiği de olurdu. Bu his-

selerden bir kısmı vakıflara ayrılabilirdi. Ayrıca bazı mezraaların gelirleri, izlerine Osmanlılar'dan önce Anadolu'daki Türkmen beyliklerinde ve devletlerinde rastlanan mâlikâne-divanî sistemi çerçevesinde paylaşılmaktaydı.

Osmanlı timar sistemi içindeki toprak parçalarının en belirgin özelliği, bunların timar sahibi tarafından belli şartlar çerçevesinde köylülere tapu vergisi karşılığı verilmesiydi. Bu bir bakıma kullanma hakkını öngörüyordu. Zamanla, bir kimsenin üzerine kaydedilmemiş ve özellikle savaşlar, salgın hastalıklar, iç karışıklıklar sebebiyle terk edilmiş mezraa, çiftlik ve zemin adlı toprak parçaları, hazine için malî bir birimi ifade eden ve sabit bir gelirin garantisi olan “mukâtaa” adı altındaki kiralama yoluyla bir kısım kimselerin eline geçmeye başladı. Kiralama işlemi yüksek bir gelir elde etmek için açık arttırma ile yapılmaktaydı. XVI ve XVII. yüzyıllarda kısa süreli olarak kiraya verilen bu yerler, XVII. yüzyıl sonlarından itibaren “mâlikâne” adıyla ömür boyu tahsis edildi. Mezraaları da içine alan bu uygulamaya ziraat alanlarının verimli bir şekilde kullanılması esasına dayanıyordu.

Mezraalar için dikkati çeken diğer bir husus, bazılarının özel bir hizmet (derbentçi, sayyâdan, tuzakçı gibi) karşılığında tasarruf edilmesi ve bu gibi hizmette bulunanların bir kısım mükellefiyetlerden (avârız-ı dîvânîyye gibi) muaf tutulmasıydı. Bundan başka bazı mezraaların yurtluk ve mülk olarak verildiği de olurdu. Bu statüdeki mezraalara irsî olarak sahip olunmakta ve mezraayı elinde bulunduran kimse bir sefer esnasında cebelû asker (eşkinçi) göndermekteydi. Ancak bu durumdaki mezraalar arasında daha sonra mülkiyeti bozulup timara çevrilenlerin olduğu görülmektedir.

Köy adı verilen yerleşim yerlerinin oluşmasında mezraaların kısmî bir alt yapı sağladığı tesbit edilmektedir. Nitekim daha çok yakın çevredeki köylerden birkaç ailenin gelmesiyle yerleşime açılan bu durumdaki mezraaların genellikle coğrafi bakımdan gelişmeye uygun yerlerde olduğu anlaşılmaktadır. Harput'un bir mezraası (Agavat mezraası) iken bugün büyük bir şehir haline gelen Elazığ'ın bu tür bir gelişime sahne olduğu bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hicrî 835 Tarihli Süret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid (nşr. Halil İnalıcık), Ankara 1954, neşreden giriş, s. XXIX; *II. Bâyezîd Dönemine Ait 906/1501 Tarihli Ahkâm Defteri* (nşr. İlhan Şahin – Feridun Emecen), İstanbul 1994, s. 9, 13,

37, 45-46, 73-74, 100-101, 122, 128; 438 *Nu-maralı Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri: 937/1530* (nşr. Ahmet Özkılınç v.dğr.), Ankara 1993, I, 98, 209, 414; Barkan, *Kanunlar*, s. 133; W.-D. Hütteroth – Kamal Abdulfattah, *Historical Geography of Palestine, Transjordan and Southern Syria in the Late 16th Century*, Erlangen 1977, s. 29; Zeki Ankan, *XV-XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı*, İzmir 1988, s. 78-81; Feridun M. Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, Ankara 1989, s. 116-119; Mehmet Ali Ünal, *XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı*, Ankara 1999, s. 91-95; Osman Gümüş, *XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, Ankara 2001, s. 119-126; Halil İnalçık, "Mazra'a", *EP*² (İng.), VI, 959-961.

İLHAN ŞAHİN

MEZRÛ'

(المذروع)

Uzunluğu ölçülerek
işleme tâbî tutulan mal anlamında
hukuk terimi.

Sözlükte "arşınlamak" mânasındaki **zer'** kökünden türeyen **mezrû'** kelimesi (çoğulu **mezrûât**) "arşınla ölçülen şey" demektir. İslâm hukuku terimi olarak uzunluk ölçüsüyle (eskiden arşın) ölçülerek işleme tâbî tutulan arsa, arazi ve bina türü taşınmazlarla kumaş, cam levha, kereste, kâğıt gibi taşınır malları belirtir (bunlar fiilen ölçülmeksizin işlem gördüklerinde de **mezrû'** vasfını kaybetmez; Reşid Paşa, II, 33). Aynı kökten nisbet ekiyle türetilen **zer'î** (çoğulu **zer'îyyât**) kelimesi de hukuk terimi olarak **mezrû'** ile eş anlamlıdır. Nitekim *Mecelle*'de "zer'î ve **mezrû'** arşınla ölçülen şey" diye açıklanmıştır (md. 136). Keyfî, veznî, adedî ve zer'î şeylerin hepsine birden **mukadderât** (miktarı belirlenebilen şeyler) veya **mukadderât-ı erbâa** ismi verilir (*Mecelle*, md. 132). Ticaret, ibadet, eğitim, kültür ve ulaşım merkezleri, su ve enerji kaynaklarına yakınlık gibi sebeplerle birim kıymetleri önemli değişiklikler gösterebilen arsa, arazi ve binalarla piyasada benzerleri bulunmayan, işçilikleri farklı el yapımı halı, kilim, hasır, kumaş vb. şeylerle kıymetli **zer'îyyât**tan sayılır (*Kâsânî*, V, 208; Reşid Paşa, II, 37). Esasen klasik fıkıh kitaplarında adı geçen **mezrûât** kıymetli **zer'îyyât**tan (md. 1119). Günümüzde fabrikasyon üretimi yapılarak piyasada uzunluk hesabıyla muayyen birim fiyatı üzerinden işleme tâbî tutulan bazı standart tekstil ürünleri misli **mezrûât** kapsamına sokulabilir (Ali Haydar, III, 341). Bununla birlikte bir malın miktarının hangi tür ölçüyle belirleneceği teamüllere bağlıdır. Meselâ eskiden **zer'îyyât**tan sayılan bazı

tekstil ve orman ürünleri bugün ağırlık ve hacim ölçüsüyle işleme tâbî tutulabilmektedir.

Mukadderâtın gerek ölçü, tartı ve sayı ile belli birim fiyat üzerinden gerekse götürü usulle (cüzâfen) satışı sahihtir (*Mecelle*, md. 217). Ayrıca bunların birim fiyat üzerinden -toplam miktarı belirtilmeksizin- toptan satışı da sahih ve akid malın tamamı için bağlayıcı sayılmıştır (a.g.e., md. 220). Malın tahmininden fazla veya eksik çıkması müşteriyi muhayyer kılmaz. Hanefîler'den Ebû Yûsuf ve Muhammed ile diğer üç mezhep hukukçuları, her iki durumda da satılan malı müşterinin görmesinin taraflar arasında münâzaaya yol açması muhtemel miktar bilinmezliğini ortadan kaldırmaya yeteceği görüşündedir. Ebû Hanîfe ise ikisini de malın tamamına ilişkin bir bilinmezlik içerdiği -bazı durumlarda da malın bölünmesinden zarar doğabileceği- gerekçesiyle geçerli saymamaktadır (bk. CEHÂLET; CÜZÂF). Ancak belli birim fiyat üzerinden satılan bölünebilir **mezrûât**ta akdin sadece sözü edilen birim(ler) için sahih olacağı görüşündedir, çünkü bu durumda bilinmezlik yoktur. Bölünmesinde zarar bulunan **zer'îyyât**ta ise akdin tamamını fâsid saymaktadır. Hanbelîler'e göre toplam miktarı ve birim fiyatı bildirilerek satış yapılabilirse de toplam miktar ve tutar meçhul bırakılarak sadece birim fiyat üzerinden yapılan satış içerdiği bilinmezlik dolayısıyla geçerli olmaz. Hududu belirlenebilir (mahdûd) olan akarlar gerek birim fiyat hesabıyla gerekse sınır tayini yoluyla satılabilir (a.g.e., md. 221). Bu da dört şekilde gerçekleştirilir. 1. Sadece sınır tayini. Akid tamamlandıktan sonra o sınırlar içindeki akarın alanının müşterinin umduğundan eksik veya satıcının tahmininden fazla çıkması fesih sebebi değildir, çünkü burada hududa itibar edilir. 2. Belli bir akarın sadece birim fiyatının beyanı. Bu durumda alanına itibar edilir. 3. Sınırları yanında hem alan ölçüsünün hem de birim fiyatının beyanı. Burada muteber olan ölçüdür. Eksiklik veya fazlalık halinde müşteri muhayyerdur; ya malı geri verir ya da mevcut miktarı birim değer üzerinden hesaplanacak bedelle alır. Çünkü bu durumda eksiklik veya fazlalık malın birim fiyatının belirtilmesi bakımından aslına taalluk eder. 4. Sınırları yanında toplam alan ve tutarının açıklanması. Bu tür satışta hudut esas alınır. O sınırlar içindeki alan beyan edilenden eksik çıkmışsa alıcı muhayyerdur, dilerse malı üzerinde anlaşılan meblağdan alıyorkan,

dilerse geriverir. Çünkü malın rağbet edilen vasfında müşterinin rızasını zedeleyen bir eksiklik vardır (a.g.e., md. 310). Fazlalık halinde ise iki tarafın da muhayyerliği yoktur; akid geçerlidir. Zira **mezrûât**ta satım akdine konu olan malın bildirilenden eksiklik veya fazlalığı -keyliyyât, vezniyyât ve adediyyât-ı mütekâribeden farklı olarak- malın aslında değil vasfında cereyan eder. Malın fiyatı ise vasfının değil aslının karşılığıdır. Bununla birlikte Hanefîler dışındaki bazı fakihler fazlalığın alıcıya diyâneten helâl olmayacağı görüşünü benimsemiştir. Bir kat elbiselik kumaş gibi bölünmesi zarar doğuran belli bir **mezrû'** toplam uzunluk ve tutarı ya da toplam uzunluk ve birim fiyatı beyan edilerek satılırsa ölçünün farklı çıkması durumunda hükmü söz konusu akarın gibidir. Ancak kesilmesinde zarar bulunmayan misli **mezrûât** keyliyyât hükmündedir. Toplam miktarı yanında tutarı yahut birim fiyatı açıklanarak satılmış, fakat noksan çıkmışsa müşteri akdi feshetmek veya mevcudu birim değeri üzerinden hesaplanacak meblağdan almak arasında muhayyerdur. Fazla gelmişse tarafların muhayyerliği yoktur; müşteri artan kısmı satıcıya devreder (a.g.e., md. 226). Fakat alıcı, fesih muhayyerliğine sahip olduğu belirtilen hallerde malın tamamını noksanlığını bilerek kabzederse muhayyerliğini yitirir (a.g.e., md. 229); duruma göre mevcudu, birim fiyat üzerinden hesaplanacak tutardan veya akid sırasında belirlenmiş meblağdan almaya mecburdur. Kabzdan önce veya bir kısmının kabzında muhayyerlik bâkidir. Ancak satıcının bir akarı sınır tayini yoluyla veya menkul bir **mezrûu** götürü usulle muayyen meblağa sattığını ve eksiklikten sorumlu tutulamayacağını, alıcınınsa akid sırasında toplam ölçünün belirtildiğini ve noksan dolayısıyla muhayyer olduğunu savunması halinde yemin ettiği takdirde satıcının sözü esastır. Fakat satıcının iddiasına karşı alıcının, "Her birimini şu kadar satın aldım" şeklinde muhalefet etmesi durumunda müşterinin sözü muteberdir.

Satılan malın teslimi satıcının borcu sayıldığından bunun gerektirdiği ölçme külfet ve masrafı ilke olarak satıcıya aittir (a.g.e., md. 289). Fakat götürü usulle satılan mallarda teslim ve tesellüm masraflarını müşteri karşılar (a.g.e., md. 290). Hanefîler'e göre **mezrûât**ın kabzi satıcının tahliyesiyle, yani alıcıya teslim etmesiyle gerçekleşir. Teslimi gerçekleştirilmiş kıymetli **mezrû'** malda henüz ölçüm yapıp-